

DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ (1595-1774)

1590–1700 YILLARI ARASINDAKİ SİYASİ GELİŞMELER

Osmanlı Devleti'nin 1590–1700 Yılları Arasında Yaşadığı Önemli Olaylar ve İlgili Devletler		
Olay Kronolojisi	Önemli Olaylar ve Antlaşmalar	İlgili Devletler
1590	Ferhat Paşa Antlaşması	İran
1596	Haçova Muharebesi	Avusturya
1606	Zitvatorok Antlaşması	Avusturya
1621	Hotin Antlaşması	Lehistan
1639	Kasr-ı Şirin Antlaşması	İran
1669	Girit'in Fethi	Venedik
1672-1676	Bucaş Antlaşması	Lehistan
1681	Bahçesaray (Çehrin) Antlaşması	Rusya
1683-1699	Kutsal İttifak Savaşları	Kutsal İttifak Devletleri (Avusturya-Rusya-Venedik-Lehistan-Malta)
1699	Karlofça Antlaşması	Avusturya-Lehistan-Venedik
1700	İstanbul Antlaşması	Rusya

Ateşli Silah Kullanan Asker
(Temsili)

UZUN SAVAŞLARDAN DİPLOMASİYE (1590-1700)

XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin İç ve Dış Siyasetini Etkileyen Unsurlar

- ✓ Osmanlı Devleti'nin merkezî yönetiminde yaşanan bazı gelişmeler merkezî otoriteyi sarsmıştır. Bu duruma;
 - şehzadelerin sancaklara gönderilmesi usulüne son verilmesi,
 - saray kadınlarının yönetime müdahalesinin artması,
 - yeniçerilerin sayılarının ve nüfuzlarının artmasının padişah otoritesini olumsuz etkilemesi,
 - devlet adamı seçiminde liyakata (yeteneğe) önem verilmemesi
- örnek gösterilebilir.
- ✓ Osmanlı ordusu XVI. yüzyıla kadar gösterdiği başarıları devam ettirememiştir. Bu duruma;
 - yeniçeri sayısının devşirme usulüne aykırı bir şekilde artırılması,
 - Tımarlı Sipahilerin ateşli silah teknolojisine uyum sağlayamaması,
 - uzun süren savaşlara Tımarlı Sipahilerin katılmak istememesi,

- çoğu zaman padişahların ordunun başında sefere çıkmaması
- gelişmeleri neden olmuştur.

DİFnot

Uzun süren savaşlar Tımarlı Sipahilerin köylüden vergi toplamasını geciktirmiştir. Bu durum Tımarlı Sipahilerin savaş giderlerini karşılamalarını da zorlaştırmıştır.

- ✓ Osmanlı donanması XVII. yüzyılda Venedik ve Portekiz donanmaları karşısında yetersiz kalmıştır.
 - ✓ Osmanlı Devleti'nin hazinesinde bütçe açıklarının artması, ekonomik gücü zayıflatmıştır. Bütçenin açık vermesine;
 - saray masraflarının artması,
 - üç ayda bir ulufe alan yeniçerilerin sayılarının artması,
 - Anadolu'da çıkan Celâli İsyanlarından dolayı köylünün toprağını terk etmesi ve üretimin düşmesi,
 - uzun süren savaşların hazine giderlerini artırması
- neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Stratejik Rakipleri

- ✓ Osmanlı Devleti; XVII. yüzyılda batıda Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'na bağlı Avusturya ve İspanya, Kuzeybatıda Lehistan, kuzeyde Rusya, doğuda Safeviler, Akdeniz'de de Venediklilerle mücadele hâlinde olmuştur.

Stratejik Rakiplerinin İçinde Bulundukları Durumlar

- ✓ **Kutsal Roma Germen İmparatorluğu** (Habsburg hanedanı) hem İngiltere ve Fransa millî monarşileri ile hem de ülkesinde başlayan Protestan (Reform) hareketleriyle mücadele etmektedir.
- ✓ **Lehistan**, Osmanlı Devleti'yle sınır mücadelesi yaşarken bir yandan da Rusya'nın Baltık Denizi'ne çıkmasına engel olma-ya çalışmıştır.
- ✓ **Rusya**, XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sıcak denizlere inebilmek amacıyla Osmanlı Devleti'ne karşı saldırgan bir tutum izlemeye başlamıştır.
- ✓ **Safeviler**, Osmanlı Devleti'yle İpek Yolu hâkimiyeti, mezhep ve sınır mücadelesi verirken ara ara da taht kavgalarıyla sarsılmıştır.
- ✓ **Venedik**, Coğrafi Keşiflerin etkisiyle Akdeniz'deki ekonomik çıkarları zarara uğrarken bir yandan da Osmanlı Devleti ile Akdeniz'de egemenlik mücadelesi yaşamak zorunda kalmıştır.

XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Sınırları

Osmanlı Devleti-Avusturya Mücadeleleri

Haçova Meydan Muharebesi (1596)

- ✓ Osmanlı Devleti Haçova'da Avusturya-Erdel ittifakını yenmesine rağmen mücadeleler on yıl daha devam etmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da Celâli İsyanları ve doğuda Safevi Devleti'nin tehdidiyle; Avusturya'nın da ülkesinde başlayan Reform Hareketi sonucunda ortaya çıkan Protestan prenslerle uğraşması, tarafların Zitvatorok Antlaşması'nı (1606) imzalamasına neden olmuştur.
- ✓ Zitvatorok Antlaşması'nın (1606) maddeleri aşağıda verilmiştir.
 - Osmanlı Devleti, Avusturya arşidükü için Caesar (Sezar) ünvanını kullanacak.
 - Savaş sırasında taraflarca kazanılan topraklar kendilerinde kalacak.
 - Avusturya yıllık vergi ödemeyecek, imparator bir defaya mahsus olmak üzere 200 000 kuruş gönderecek.
 - Taraflarca esir almak ve kale işgal etmek yasaklanacak, eldeki esirler geri verilecek.
 - Eğri, Kanije ve Estergon kaleleri Osmanlı Devleti'nde kalacak.
 - Antlaşma şartları yirmi yıl geçerli olacak.

DİFnot

Zitvatorok Antlaşması'nın (1606) Yorumu

- Osmanlı padişahının, Avusturya arşidükünü kendisine denk (mütekabil) kabul etmesi, Avusturya'nın ödediği yıllık verginin kaldırılması ve Osmanlı'nın yirmi yıllık barışı kabul etmesi Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ndeki büyük iddialarından vazgeçtiğini göstermiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin Zitvatorok Antlaşması ile Avusturya arşidükü için "sezar" ünvanını kullanacak olması, İstanbul Antlaşması'nda (1533) yer alan "Avusturya arşidükü, Osmanlı sadrazamına denk olacak." maddesiyle elde ettiği siyasi üstünlüğü kaybettiğinin kanıtıdır.

Mütekabiliyet: Devletler arasında şartların karşılıklı olma durumuna denilmektedir. Zitvatorok Antlaşması, Osmanlı-Avusturya ilişkilerinde mütekabiliyet esasının benimsendiğinin kanıtıdır.

Uyvar Kalesi'nin Fethi (1663)

- ✓ Avusturya'nın Osmanlı egemenliğindeki Erdel'in iç işlerine karışması üzerine Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, Avusturya üzerine Uyvar seferine çıktı.
- ✓ Osmanlı askerlerinin her türlü zor şartlara rağmen mücadeleyi bırakmayıp Uyvar Kalesi'ni fethetmesi Avrupa'da "Uyvar önünde bir Türk gibi kuvvetli" ifadesinin kullanılmasına neden olmuştur.
- ✓ Avusturya, Vasvar Antlaşması (1664) ile Osmanlı Devleti'nin Erdel'deki hâkimiyetini kabul etmiştir.

Osmanlı Devleti-Safevi (İran) Mücadeleleri

- ✓ Osmanlı Devleti ile Safeviler arasındaki ilişkiler jeopolitik, ekonomik ve dinî unsurlara göre şekillenmiştir.
 - **Jeopolitik unsur**, iki ülke arasında önemli şehir ve kaleler için yaşanan mücadeleler ile Osmanlı Devleti'nin coğrafyasının genişliğinden kaynaklı birçok devletle mücadele hâlinde olmasıdır.
 - **Ekonomik unsur**; Safevilerin İpek Yolu güzergâhında bulunması, Osmanlı'nın da Safevilerin ihtiyaç duyduğu madenlere sahip olmasıdır.
 - **Dinî unsur**; Osmanlı'nın Sünni, Safevilerin Şii mezhebinden olmasının iki ülke arasında mezhep mücadelesine neden olmasıdır.
- ✓ İki ülke arasında 1578'den 1590'a kadar aralıklarla devam eden mücadeleler **Ferhat Paşa Antlaşması (1590)** ile son bulmuştur. Bu antlaşmayla Tebriz, Karabağ, Gence, Gürcistan, Nihavend, Luristan ve Şehrizar Osmanlı idaresinde kalmıştır.

DİFnot

Safevi hükümdarı I. Abbas, Ferhat Paşa Antlaşması (1590) sonrası ülkesinde sükûneti sağlamış, Osmanlı Devleti'nin askerî teşkilatını örnek alarak ordusunu modernize etmiştir.

- ✓ Ferhat Paşa Antlaşması'nın bozularak mücadelelerin yeniden başlamasında;
 - Safevilerin, Osmanlı'ya yapılan ipek ihracatını yasaklaması,
 - Safevilerin, Osmanlı'nın batıda Habsburglarla mücadelesini fırsat bilerek sınırda bulunan bazı bölgeleri işgal etmesi
 nedenleri etkili olmuştur.
- ✓ Ferhat Paşa Antlaşması'nın bozulmasıyla başlayan mücadeleler, Safevilerin isteği üzerine imzalanan **Nasuh Paşa Antlaşması (1612)** ile sona ermiş, 1555 Amasya Antlaşması'ndaki sınırlara dönmüş ve Safeviler iki yüz deve yükü ipek vergi vermeyi kabul etmiştir.
- ✓ Safevilerin Nasuh Paşa Antlaşması'nın şartlarına uymaması üzerine başlayan ve Osmanlı'nın üstünlüğü ile devam eden mücadeleler **Serav Antlaşması'yla (1618)** sona ermiş, Safevilerin ödemesi gereken vergi yarıya indirilmiştir.

Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639)

- ✓ Safevilerin, Osmanlı Devleti'nde yaşanan isyanlardan faydalanarak Irak'ın tamamını ele geçirmesi (1623) üzerine mücadeleler başladı.
- ✓ IV. Murat'ın başarıyla sonuçlandığı Revan (1635) ve Bağdat (1638) seferleri sonrasında Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639) imzalandı. Bu antlaşmanın maddeleri aşağıda verilmiştir.
 - Bağdat, Basra ve Şehrizar Osmanlı Devleti'nin; Revan ise Safevilerin egemenliğinde kalacak.
 - Safeviler; Irak, Kars, Ahıska ve Van'a saldırmayacak.

DİFnot

Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın (1639) Yorumu

- İki ülke arasında 61 yıldır devam eden mücadeleleri sona erdirmiş, iki ülke arasındaki ticari yasaklar kaldırılarak ekonomik hayatı canlandırmıştır.
- Bu antlaşmada belirlenen sınır, günümüz Türkiye-İran sınırının çizilmesinde de etkili olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin Safevilerle (İran) uzun süren mücadeleler yapması hem askerî gücünün hem ekonomik gücünün hem de toplumsal huzurunun bozulmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti-Lehistan (Leh) Mücadeleleri

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Lehistan ile olan ilişkileri XVII. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren bozulmuştur. İki ülke ilişkilerinin bozulmasında;
 - Osmanlı egemenliğindeki Kırım hanlarının Lehistan topraklarına seferler yapması,
 - Lehistan denetimindeki Kazakların Osmanlı'nın Karadeniz sahillerine saldırması,
 - Lehistan'ın Osmanlı egemenliğindeki Eflak ve Boğdan'a karşı işgal girişimlerinde bulunması etkili olmuştur.
- ✓ **Genç Osman**, Lehistan üzerine çıktığı Hotin Seferi'nde başarılı olmuş ancak yeniçerilerin disiplinsiz davranışları ve Lehistan'ın barış istemesi üzerine **Hotin Antlaşması'nı** (1621) imzalamıştır.

DİFnot

Genç Osman, Hotin Seferi sonrasında Yeniçeri Ocağını kaldırmak istemiş fakat başarılı olamamıştır. Yeniçerilerin isyanı sonrası tahttan indirilerek öldürülmüştür.

- ✓ **IV. Mehmet**, Lehistan'ın Osmanlı'ya karşı Rusya ile ittifak yapma ihtimalinden dolayı 1668'de Lehistan üzerine sefere çıkmıştır. Bu mücadeleler sonrası imzalanan **Bucaş (1672) Antlaşmasıyla**,
 - Podolya ile Kamanıçe Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.
 - Ukrayna da Osmanlı himayesindeki Kazaklara bırakıldı.

Osmanlı Devleti-Rusya Mücadeleleri

- ✓ Ukrayna bölgesindeki Kazakların Rusya'ya yaklaşması üzerine IV. Mehmet Dönemi'nde **Çehrin Seferi'ne** (1678) çıkmıştır.
- ✓ 1678-1681 yılları arasında yaşanan mücadeleler, Rusya'nın barış isteği üzerine **Bahçesaray Antlaşması** (1681) ile son bulmuştur.

Osmanlı Devleti-Venedik Mücadelesi

- ✓ Osmanlı Devleti, Venedik'in egemenliğinde bulunan Girit'in korsan yuvası hâline gelmesi üzerine 1645 yılında Girit'i kuşatmıştır.
- ✓ Ancak Osmanlı donanmasının zayıflamış olması, Venediklilerin kalyon türü gemi kullanması nedenlerinden dolayı Girit'in fethi 24 yıl sürmüştür.
- ✓ Girit kuşatması sırasında Venedik'in Çanakkale Boğazı'nı ablukaya alması ve Osmanlı donanmasının Girit'i 24 yıl gibi uzun bir sürede alması Osmanlı ekonomisini olumsuz etkilemiştir.

II. Viyana Kuşatması (1683)

- ✓ **Kuşatmanın nedenleri;**
 - Orta Avrupa'daki Protestan Macar lideri Tökeli İmre'nin Katolik Avusturya'ya karşı Osmanlı'dan yardım istemesi,
 - Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın fetih siyasetini devam ettirmek istemesi
- ✓ **Kuşatmanın başarısız olmasının nedenleri;**
 - Bazı komutanların Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya destek vermemesi,
 - Viyana'nın dört bir tarafından kuşatılmayacak kadar büyük olması,
 - Osmanlı askerlerinin İstanbul'a çok uzak bir yerde savaşmasından kaynaklı lojistik destek sorunu yaşaması,
 - Lehistan kralının beklenenden önce Viyana önlerine gelerek Osmanlı ordusunu iki ateş arasında bırakması
- ✓ **Kuşatmanın başarısız olmasının sonucunda;**
 - Osmanlı ordusunun Viyana önlerinde yaşadığı bozgun sonrası papanın çağrısıyla Avusturya, Lehistan, Venedik, Rusya ve Malta'nın dâhil olduğu Kutsal İttifak kuruldu.

II. Viyana Kuşatması

Kutsal İttifak Savaşları (1683-1699)

- ✓ Osmanlı ordusunun Viyana önlerinde yaşadığı bozgun sonrası papanın çağrısıyla **Avusturya, Lehistan, Venedik, Rusya ve Malta'nın** Osmanlı Devleti'ne saldırmasıyla başladı.
- ✓ Osmanlı Devleti Kutsal İttifak Savaşları sırasında 1691'de **Salankamen'de** ve 1697'de **Zenta'da** yenilgilere uğramıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti aynı anda birden çok cephede birden çok devlete karşı on altı yıl boyunca yaptığı Kutsal İttifak Savaşlarını kaybetti.
- ✓ Osmanlı Devleti, Kutsal İttifak Devletleri ile yaptığı savaşları **İngiltere ve Hollanda'nın arabuluculuğuyla** imzaladığı **Karlofça Antlaşması** ile sonlandırmıştır.

DİFnot

Osmanlı Devleti ilk defa bir antlaşmada yabancı devletlerin (İngiltere ve Hollanda) arabuluculuğunu kabul etmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin üstün devlet düşüncesinin ve uluslararası saygınlığının zarar görmesine neden olmuştur.

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Kutsal İttifak Devletleriyle yaptığı Karlofça Konferansı sonrası Avusturya, Lehistan ve Venedik'in yer aldığı Karlofça Antlaşması (1699) imzalanmıştır. **Karlofça Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti,**
 - **Avusturya'ya** Temesvar hariç Macaristan ve Erdel'i bıraktı.
 - **Lehistan'a** Podolya ve Ukrayna'yı bıraktı.
 - **Venedik'e** Mora ve Dalmaçya kıyılarını bıraktı.

DİFnot

- Rusya, Kutsal İttifak Devletlerinden biri olmasına rağmen konferansa katılan Rus elçisinin antlaşma imzalama yetkisinin olmadığını belirtmesinden dolayı Karlofça Antlaşması'nda yer almamıştır.
- Osmanlı Devleti ile Rusya arasında İstanbul Antlaşması (1700) imzalanmıştır. Osmanlı Devleti bu antlaşma ile **Azak Kalesi'ni** Rusya'ya bırakmış, Rusya'ya İstanbul'da elçi bulundurma hakkı vermiştir.

Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile Kaybedilen Yerler

Karlofça Antlaşması (1699) Sonrası Dış Siyaset

- ✓ Osmanlı Devleti, artık Avrupalı devletlerin askerî ve siyasi gücünden çekindiği bir devlet olmaktan çıkmış, Avrupalı devletler buldukları her fırsatta Osmanlı Devleti'ne saldırmakta tereddüt etmemiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti de üç kıtaya yayılmış topraklarını tek başına koruyamayacağını anlayarak **Fransa, İngiltere ve Hollanda** ile yakın ilişki kurmaya çalışmıştır.

DİFnot

Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması sonrası kendisini askerî ve siyasi açıdan güçlü hissetmediği için Avrupa devletleri arasındaki sorunları ve savaşları fırsata çevirememiştir.

ÖRNEK-1

Osmanlı Devleti'nin 1683'te II. Viyana Kuşatması'nı başlatmasında Osmanlı vassalı Protestan Macar lideri Tökeli İmre'nin, Katolik Avusturya'nın baskısı karşısında yardım istemesi etkili olmuştur.

Buna göre Osmanlı Devleti'nin II. Viyana Kuşatması'nı;

- Hristiyanlar arasında mezhep birliğinin kurulmasına engel olma,
- Macaristan üzerindeki vassallığını devam ettirme,
- Haçlı İttifakı'nın kurulmasını önleme

amaçlarından hangilerine yönelik gerçekleştirdiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

ÖRNEK-2

Osmanlı Devleti, on altı yıl süren Kutsal İttifak Savaşlarını ancak İngiltere ve Hollanda'nın arabuluculuğu sayesinde imzalanan Karlofça Antlaşması (1699) ile sonlandırabilmiştir.

Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İngiltere ve Hollanda ile ittifak kurduğu
B) Uluslararası itibar kaybına uğradığı
C) Karlofça Antlaşması'nı lehine çevirdiği
D) Batı sınırlarında kalıcı barışı sağladığı
E) Avrupa siyasetine yön verdiği

ÖRNEK-3

Osmanlı Devleti'nin Kutsal İttifak Savaşları sonrasında kaybettiği aşağıdaki topraklardan hangisi Karadeniz hâkimiyetinin sarsılmasına neden olmuştur?

- A) Mora B) Podolya C) Macaristan
D) Erdel E) Azak

ÖRNEK-4

Osmanlı Devleti Karlofça Antlaşması'nı; Avusturya, Lehistan, Venedik, Rusya ve Malta ile yaptığı müzakere sonrası imzalamıştır. Osmanlı Devleti bu müzakerelere kadar kendi şartlarını kabul ettiren devlet konumunda iken bu sefer galip olan Kutsal İttifak Devletlerinin toprak taleplerini ve şartlarını kabul etmek zorunda kalmıştır.

Buna göre Osmanlı Devleti ile ilgili,

- Diplomatik üstünlüğünü kaybetmiştir.
- Avrupa'daki siyasi varlığı sona ermiştir.
- Çoklu diplomasi ile tanışmıştır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

1. Osmanlı Devleti, XVII. yüzyılda Avrupa'da yürüttüğü askerî mücadelelerde daha önceki dönemlerdeki başarılarını devam ettirememiştir.

Bu durum üzerinde aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Yeniçerilerin sahip olmaları gereken askerî disiplinden uzaklaşmaları
- B) Avrupalı devletlerin ateşli silah teknolojisinde gelişmeleri
- C) Osmanlı'nın Anadolu'da Celâli İsyanlarıyla, doğuda Safevi Devleti'yle mücadele etmesi
- D) Osmanlı'nın bazı Avrupalı devletlere kapitülasyon vermesi
- E) Padişahların çoğu zaman ordunun başında sefere katılmamaları

2. Osmanlı Devleti, XVII. yüzyılda batıda Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'na bağlı Avusturya ve İspanya, kuzeybatıda Lehistan, kuzeyde Rusya, doğuda Safeviler, Akdeniz'de de Venediklilerle mücadele hâlinde olmuştur.

Buna göre Osmanlı Devleti'yle ilgili,

- I. Birden çok stratejik rakibi vardır.
- II. Farklı kıtalarda egemenlik mücadelesi vermiştir.
- III. Siyasi varlığına karşı ittifak kurulmuştur.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

3. Arda Öğretmen, dersinde "Genç Osman, Hotin Kalesi'ni kuşatmasına rağmen Yeniçerilerin disiplinsiz davranışlarından dolayı kuşatmayı sonlandırmak zorunda kalmıştır." bilgisini verdiğine göre Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki devletlerden hangisiyle olan mücadelelerini anlatmıştır?

- A) Rusya
- B) Lehistan
- C) Avusturya
- D) Safevi
- E) Venedik

4. Osmanlı Devleti'yle Avusturya arasında 1596'da Haçova Meydan Muharebesi'yle başlayan mücadeleler, 1606 yılında imzalanan Zitvatorok Antlaşması'yla sona ermiştir. Bu antlaşma ile,

- Avusturya kralı Osmanlı padişahına denk sayılacak.
- Avusturya yıllık vergi ödemeyecek, imparator bir defaya mahsus olmak üzere 200 000 kuruş gönderecek.
- Taraflarca esir almak ve kale işgal etmek yasaklanacak, eldeki esirler geri verilecek.
- Antlaşma şartları yirmi yıl geçerli sayılacak.

Bu bilgilere göre Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Osmanlı Devleti, Avusturya ile olan ilişkilerinde mütekabiliyet esaslarını benimsemiştir.
- B) Osmanlı Devleti ve Avusturya birbirlerinin sınırlarına geçici olarak saygı duymuştur.
- C) Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki her türlü ticari ve siyasi ilişki sonlandırılmıştır.
- D) Zitvatorok Antlaşması sonrası Osmanlı Devleti'nin Avusturya'dan elde ettiği gelirler sona ermiştir.
- E) Antlaşma maddeleri, Osmanlı Devleti'nin uluslararası saygınlığını zedelemiştir.

5. Osmanlı Devleti'yle Safeviler arasında yaşanan askerî mücadelelerin sonunda;

- 1590 Ferhat Paşa Antlaşması,
- 1612 Nasuh Paşa Antlaşması,
- 1618 Serav Antlaşması,
- 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması

imzalanmıştır.

Buna göre Osmanlı-Safevi ilişkileriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kalıcı barış yapılamadığı
- B) Mezhep sorunlarının yaşandığı
- C) Osmanlı Devleti'nin üstün olduğu
- D) Safevilerin Osmanlı'ya karşı ittifak kurduğu
- E) Halifelik gücünün Safevilere karşı kullanıldığı

6. Osmanlı Devleti, Viyana'yı 1683'te Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasındaki ordularla Osmanlı tarihinde ikinci defa kuşatmıştır. Ancak Osmanlı Devleti;

- bazı komutanların Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya destek vermemesi,
- Viyana'nın dört bir tarafından kuşatılmayacak kadar büyük olması,
- Osmanlı askerlerinin İstanbul'a çok uzak bir yerde savaşmasından kaynaklı lojistik destek sorunu yaşaması,
- askerlerin yağma amaçlı hareket etmesi

nedenlerinden dolayı başarılı olamamıştır.

Bu bilgilere bakıldığında II. Viyana Kuşatması'nı gerçekleştiren Osmanlı ordusuyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Padişah otoritesinden yoksun olduğu
- B) Kuşatmayı yapabilecek güçte olmadığı
- C) Hazırlıkların iyi planlanmadığı
- D) Emir komuta disiplininin bozulduğu
- E) Halkın desteğinden yoksun olduğu

7.

Osmanlı Devleti'nin Kutsal İttifak Savaşları sonrası imzaladığı Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği toprakların gösterildiği haritaya göre Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Orta Avrupa'da etkisinin azaldığı
- B) Akdeniz hâkimiyetinin zayıfladığı
- C) Avrupalı ülkelerde elçilikler açtığı
- D) Birden çok devletle mücadele ettiği
- E) Genel nüfusunda azalma olduğu

8. Osmanlı Devleti'nin on altı yıl süren Kutsal İttifak Savaşlarını Karlofça Antlaşması'nı imzalayarak bitirmesinde aşağıdaki devletlerden hangilerinin arabuluculuğu etkili olmuştur?

- A) İngiltere - Fransa
- B) Fransa - Rusya
- C) Hollanda - İngiltere
- D) Hollanda - Fransa
- E) Rusya - İngiltere

9. Osmanlı Devleti'nin II. Viyana Kuşatması'nda başarısız olması üzerine, Osmanlı Devleti'ne karşı kurulan Kutsal İttifak'a katılan devletler arasında aşağıdaki devletlerden hangisi yer almamıştır?

- A) Avusturya
- B) Lehistan
- C) Rusya
- D) İspanya
- E) Venedik

10. Osmanlı Devleti'nin doğuda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ferhat Paşa Antlaşması
- B) Nasuh Paşa Antlaşması
- C) Amasya Antlaşması
- D) Kasr-ı Şirin Antlaşması
- E) Serav Antlaşması

1064799

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

XVII VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NDE VE AVRUPA'DA DENİZCİLİK FAALİYETLERİ

Avrupa'da Sömürgecilik ve Sömürge İmparatorluklarının Kurulması

- ✓ Portekiz ve İspanya'nın başlattığı Coğrafi Keşifler sonrası Avrupalı devletler kendi toprakları dışındaki alanları ekonomik, dinî ve kültürel olarak kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya başlamıştır.
- ✓ Portekiz ve İspanya'nın Coğrafi Keşiflerle başlayan sömürgecilik yarışındaki yerini, XVII. yüzyılda İngiltere, Fransa ve Hollanda almıştır.

DİFnot

İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın sömürgecilik yarışında öne geçmesinde;

- denizcilik alanında daha tecrübeli olmaları,
- güçlü donanmalar kurabilmeleri,
- ülkelerine gelen zenginliği Portekiz ve İspanya'ya kıyasla daha iyi yönetmeleri,
- İngiltere'nin kurduğu İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, Hollanda'nın Hollanda Doğu Hindistan Şirketi ile sömürge faaliyetlerini çok iyi organize etmeleri

faktörleri etkili olmuştur.

- ✓ İngiltere; Fransa ile Kuzey Amerika, Hindistan ile Güney Asya topraklarında giriştiği sömürgecilik rekabetinden başarıyla çıkarak "Üzerinde güneşi batmayan ülke." tanımlamasına mazhar olmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti ise içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi şartlardan dolayı Coğrafi Keşiflere ilgi duymamış ve katılmamıştır.

ÖRNEK-5

Sömürgecilik, bir devletin kendi sınırları dışında kalan genelde deniz aşırı topraklar üzerinde siyasi, iktisadi ve kültürel alanlarda üstünlük sağlayarak bu toprakların her türlü imkânlarını kendi menfaati için yağmalamasıdır.

Buna göre sömürgeciliğin sonuçları arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Sömürgeci güçlerin zenginleşmesi
- B) Sömürülen bölgelerde yerel kültürün değişmesi
- C) Kıtalar arası taşımacılığın gelişmesi
- D) İnsan haklarının ihlal edilmesi
- E) Devletler arası rekabetin azalması

Osmanlı Donanmasında Kadırgadan Kalyona Geçiş

- ✓ Osmanlı denizciliğinin birinci döneminde (XIV-XVII. yüzyıllar arası) kürek gücüne dayanan kadırgalar kullanılmış, ikinci döneminde ise (XVII-XIX. yüzyıllar arası) rüzgâr gücüne dayanan kalyonlara geçilmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin kadırgadan kalyona geçme girişiminin başlamasında, Osmanlı donanmasının 1645-1669 yıllarında Venedik'e karşı gerçekleştirdiği Girit Kuşatması'nda Venedik kalyonları karşısında zorlanması etkili olmuştur.

DİFnot

Osmanlı donanması XVII. yüzyılın sonlarında kalyon kullanımında gösterdiği gelişme sayesinde Akdeniz'de yapılan savaşları kazanmış, Karlofça Antlaşması'yla Venedik'e verilen Mora'yı geri alabilmiştir.

- ✓ Osmanlı Devleti, Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Preveze Deniz Savaşı (1538) ile Akdeniz'de sağladığı üstünlüğü XVIII. yüzyılda koruyamamıştır. Osmanlı Devleti'nin Akdeniz hâkimiyetinin zayıflamasında;
 - İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi güçlü donanmaya sahip devletlerin XVIII. yüzyılda Akdeniz'e yönelmesi,
 - Osmanlı donanmasının İnebahtı'da (1571), Çeşme'de (1770), Navarin'de (1827) ve Sinop'ta (1853) yakılması,
 - Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve askerî sorunlar yaşaması
 etkili olmuştur.
- ✓ Osmanlı Devleti, Rusya ile Karadeniz'de yaşadığı hâkimiyet mücadelesinde de Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan (1774) itibaren üstünlüğünü kaybetmeye başlamıştır.

FETİHLERDEN SAVUNMAYA (XVIII. YÜZYIL)

XVIII. Yüzyılda Yaşanan Siyasi Gelişmelerin Kronolojisi

Osmanlı Devleti'nin 1700-1774 Yılları Arasında Yaşadığı Önemli Olaylar ve İlgili Devletler		
Olay Kronolojisi	Önemli Olaylar ve Antlaşmalar	İlgili Devletler
1711	Prut Antlaşması	Rusya
1718	Pasarofça Antlaşması	Avusturya-Venedik
1718-1730	Lale Devri	İç gelişme
1730	Patrona Halil İsyanı	İç gelişme
1732	Ahmet Paşa Antlaşması	İran
1739	Belgrat Antlaşması	Avusturya-Rusya
1740	Kapitülasyonların sürekli hâle gelmesi	Fransa
1746	Kerden Antlaşması	İran
1768-1774	Osmanlı-Rus Savaşı	Rusya
1770	Çeşme Baskını	Rusya
1774	Küçük Kaynarca Antlaşması	Rusya

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin İç ve Dış Siyasetini Etkileyen Unsurlar

- ✓ Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda içinde bulunduğu durum:
 - Kutsal İttifak Savaşları yenilgisi ve Karlofça Antlaşması'nın neden olduğu toprak kayıpları sonrası Osmanlı Devleti'nin uluslararası saygınlığı sarsılmıştır.
 - Uzun savaşlar ve toprak kayıplarından kaynaklı ekonomik ve toplumsal sorunlar artmıştır.
 - Ordu ve donanma gücü, stratejik rakiplerinin gerisinde kalmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda izlediği politika ve amaçlar:
 - Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarıyla kaybettiği toprakları geri almak
 - Stratejik rakiplerine karşı topraklarını korumak için savunmaya ve diplomasiye önem vermek
- ✓ Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda karşı karşıya kaldığı tehditler:
 - Rusya'nın sıcak denizlere inmek istemesi
 - Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Balkanlara yönelmesi
 - İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi devletlerin Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu değerlendirerek kapitülasyon noktalarını genişletmeye çalışması

Osmanlı-Rus Mücadelesi: Prut Antlaşması (1711)

- ✓ İki ülkenin karşı karşıya gelmesinde;
 - İsveç kralı XII. Şarl'ın Baltık Denizi'ne yönelen Rusya ile yaptığı **Poltova Savaşı'nı (1709)** kaybedince Osmanlı Devleti'ne sığınması,
 - III. Ahmet'in XII. Şarl ve Fransız elçisinin etkisinde kalarak Rusya'ya savaş ilan etmesi,
 - Osmanlı Devleti'nin İstanbul Antlaşması (1700) ile kaybettiği Azak Kalesi'ni geri almak istemesi,
 - Osmanlı Devleti'nin Rusya'yı Balkanlarda ve Karadeniz'de bir tehdit olarak görmesi
- etkili olmuştur.

Savaşın Gelişimi (1709-1711)

- ✓ Rus Çarı I. Petro'nun XII. Şarl'ın kendisine teslim edilmesini gerekçe göstererek Osmanlı Devleti'ne savaş açmasıyla mücadele başlamıştır.
- ✓ Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı askerleri, Rus ordusunu Prut Nehri yakınlarında çevreleyince Rusya, Osmanlı Devleti'nden barış istemiştir.
- ✓ Baltacı Mehmet Paşa, Rus ordusunu imha edebilecek durumda iken yeniçerilere güvenmediği için barışı kabul etmiştir.

Baltacı Mehmet Paşa'nın barışı kabul etmesinde;

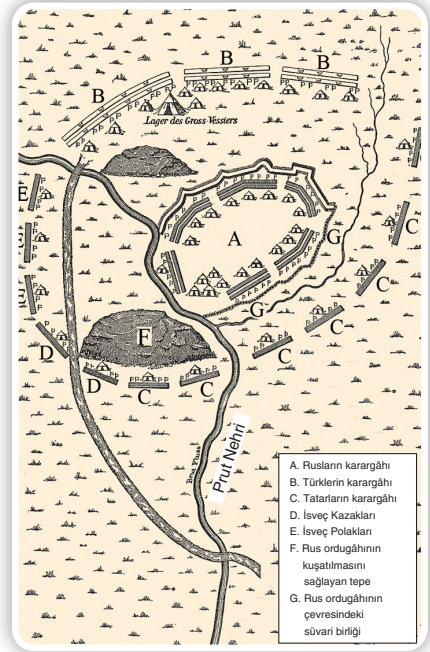
- ✓ Osmanlı ordusunun malzeme sıkıntısı çekmesi,
 - ✓ Rusya'ya yardım geleceği korkusu,
 - ✓ disiplinsiz davranışlarından dolayı yeniçerilere güvenememesi,
 - ✓ Kırım hanlarının sadakatine güvenememesi
- gerekçeleri etkili olmuştur.

Savaşın Sonu: Prut Antlaşması (1711)

- ✓ Rusya'nın isteği üzerine imzalanan Prut Anlaşması'na (1711) göre,
 - Rusya işgal ettiği topraklardan geri çekilecek.
 - Rusya, İstanbul Antlaşması ile aldığı Azak Kalesi'ni Osmanlı Devleti'ne geri verecek.
 - İsveç kralı XII. Şarl ülkesine serbestçe dönecek.

DİFnot

Osmanlı Devleti'nin Azak Kalesi'ni geri alması, Karlofça Antlaşması'yla kaybettiği toprakları geri alabileceği inancını güçlendirmiştir.

Prut Savaşı Krokisi

Osmanlı-Venedik/Avusturya Mücadelesi: Pasarofça Antlaşması (1718)

- ✓ Osmanlı'nın Mora'ya saldırıp savaşı başlatmasında;
 - Katolik olan Venedik'in Ortodoks Mora halkına baskı uygulaması ve Mora halkının Osmanlı'dan yardım istemesi,
 - Venedik himayesindeki korsanların Osmanlı Devleti'ne ait Doğu Akdeniz'de seyahat eden hac ve ticaret gemilerine saldırması etkili olmuştur.

Mücadelenin Gelişimi Avusturya'nın Dâhil Olması

- ✓ Osmanlı'nın Venedik'e ait Mora'ya 1714'te saldırmasıyla mücadele başlamış ve Osmanlı donanması kısa sürede Mora'yı Venedik'ten almıştır (1715).
- ✓ İlk başlarda Osmanlı-Venedik mücadelesinde tarafsız kalan Avusturya, Osmanlı Devleti'nin güçlenmesinden rahatsızlık duyarak Venedik'le ittifak kurmuş ve Osmanlı'ya savaş açmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti; Avusturya ile **Petervaradin'de**, Venedik ile de **Preveze ve Dalmaçya** kıyılarında yaptığı mücadeleleri kaybetmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti, aldığı bu yenilgiler sonrası **İngiltere ve Hollanda** elçilerinin aracılığıyla barış istemiştir.

Savaşın Sonu: Pasarofça Antlaşması (1718)

- ✓ İngiltere ve Hollanda elçilerinin arabuluculuğuyla Avusturya ve Venedik'le imzalanan Pasarofça Antlaşması'nın (1718) maddeleri aşağıda verilmiştir.
 - Belgrad, Semendire, Sırbistan ve Temeşvar Avusturya'ya bırakıldı.
 - Avusturya'ya Osmanlı Devleti'nde konsolosluk açma hakkı ve ticari imtiyaz verildi.
 - Dalmaçya kıyıları, Venedik'e bırakıldı.
 - Mora, Osmanlı Devleti'nde kaldı.

DİFnot

Osmanlı Devleti, Pasarofça Antlaşması'yla birlikte kaybettiği toprakları geri alma umutlarını kaybedip var olan topraklarını korumaya yönelik politikalar izledi. Bu amaçla diplomasiye önem vermiş, dış işlerinden sorumlu **reisülküttapların** devlet içinde konumlarını yükseltmiştir.

Osmanlı-Rus/Avusturya Mücadelesi: Belgrad Antlaşması (1739)

- ✓ Avusturya ve Rusya, Osmanlı topraklarını paylaşmak için 1733 yılında aralarında ittifak kurdu. Bu ittifak ve paylaşıma göre;
 - Avusturya, Bosna-Hersek'i,
 - Rusya, Azak Kalesi ve Kırım'ı ele geçirmeyi planlamıştır.
- ✓ Savaşın başlamasına Rusya'nın Azak Kalesi ve Kırım'a; Avusturya'nın da Bosna'ya saldırması neden olmuştur. Rusya bu savaşlar sırasında Ortodoksları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtmayı denemiş ise de başarılı olmamıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti, savaş taraftarı olmasa da kendisine yapılan bu saldırılara karşılık vererek önce Avusturya'yı, sonrasında da Rusya'yı püskürtmeyi başarmıştır.

Savaşın Sonu: Belgrad Antlaşmaları (1739)

- ✓ Avusturya, Osmanlı ordusu karşısında tutunamayınca Belgrad Antlaşması'nı imzalayarak savaştan çekilmiştir. **I. Belgrad Antlaşması'na (1739) göre,**
 - Avusturya, Pasarofça Antlaşması'yla aldığı Belgrad, Semendire, Sırbistan ve Temeşvar'ı Osmanlı Devleti'ne geri verecek.
 - Tuna Nehri iki ülke arasında sınır kabul edilecek.
- ✓ Rusya'nın Fransa'nın arabuluculuğu ile Osmanlı Devleti'nden barış istemesi üzerine imzalanan Belgrad Antlaşması'yla (1739) savaş sona ermiştir. **II. Belgrad Antlaşması'na göre,**
 - Rusya, Azak dâhil işgal ettiği tüm bölgeleri Osmanlı Devleti'ne geri verecek.
 - Rusya, Azak Denizi'nde ve Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulunduramayacak.

DİFnot

- Osmanlı Devleti, Belgrad Antlaşması ile son kez Karadeniz'in yabancı devletlere kapalılığı durumunu koruyabilmiştir.
- Fransa, Belgrad Antlaşmalarındaki arabuluculuğu sayesinde kapitülasyon hakkını daimi hâle getirmiştir.
- Bu antlaşma Osmanlı Devleti'nin imzaladığı son kazançlı antlaşmadır.

Osmanlı-Safevi (İran) Mücadelesi: Ahmet Paşa (1732) ve (1746) Kerden Antlaşmaları

- ✓ Mücadelelerin başlamasında;
 - İran'da başlayan Afgan ayaklanması üzerine Rusya'nın, İran'ın Kafkas topraklarına yönelmesi,
 - Osmanlı'nın, Rusya'nın Kafkaslara yönelmesini tehdit olarak görmesi ve İran'daki Afgan ayaklanmasını fırsata çevirmek istemesi etkili olmuştur.

DİFnot

Osmanlı-Rus ittifakı,

- Rusya'nın 1723'te İran'ın elinde bulunan Bakü'yü işgal etmesi üzerine Osmanlı Devleti de sefere çıkarak Tiflis, Revan ve Tebriz'i ele geçirmiştir.
- Bu durum, Osmanlı Devleti ile Rusya'yı karşı karşıya getirmiş fakat Fransa'nın arabuluculuğu ile imzalanan **İstanbul (İran) Antlaşması (1724)** ile iki ülke arasında tarihteki ilk ittifak kurulmuştur. Bu antlaşma ile Kafkaslar, iki ülke arasında paylaşılmıştır.

- ✓ 1732 yılına kadar süren Osmanlı-Safevi mücadelesine **Ahmet Paşa Antlaşması (1732)** ile son verilmek istenmiştir. Bu antlaşmaya göre,
 - Tebriz, Batı İran ve Azerbaycan İran'da kalacak.
 - Kafkaslar, Osmanlı Devleti'nde kalacak.
- ✓ Afgan ayaklanmasının bastırılmasında etkili olan Nadir Han'ın Şah Tahmasb'ı tahttan indirerek hükümdarlığını ilan etmesi (1736) ve Ahmet Paşa Antlaşması'nı kabul etmemesi üzerine Osmanlı-İran mücadeleleri yeniden başlamıştır.
- ✓ 1746 yılına kadar devam eden mücadeleler **Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın (1639)** maddelerini esas alan **Kerden (II. Kasr-ı Şirin) Antlaşması (1746)** ile sona ermiştir.

Osmanlı-Rus Mücadelesi (1768-1774): Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)

- ✓ Mücadelelerin başlamasında;
 - Rusya'nın Osmanlı Devleti aleyhine politikalar izlemesi,
 - Leh halkının Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi,
 - Kırım hanlarının Rus tehdidine karşı sefere çıkılması için Osmanlı'ya baskı yapması
 nedenleri etkili olmuştur.

Savaşın Gelişimi ve Çeşme Baskını (1770)

- ✓ Mücadeleler, 1768 yılında Osmanlı'nın Rusya üzerine sefere çıkmasıyla başlamıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti yapılan kara savaşlarında başarılı olamamıştır. **Osmanlı'nın Rusya karşısında mağlup olmasında;**
 - Sadrazam Mehmet Emin Paşa'nın, ordunun sevk ve idaresinde başarısız olması,
 - ordunun erzak sıkıntısının karşılanamaması,
 - askerlerin maaşlarının zamanında ödenememesi,
 - Rus ordusunun daha disiplinli ve hazır olması
 nedenleri etkili olmuştur.
- ✓ Rusya aynı zamanda İngiltere'nin yardımlarıyla Akdeniz'e getirdiği donanmasıyla önce Mora'da isyan çıkartmaya çalışmış, başarılı olamayınca da Çeşme'de bulunan Osmanlı donanmasını yakmıştır (1770).
- ✓ Osmanlı Devleti, Rusya'nın hem karada hem denizlerde (Ege Denizi) gösterdiği başarılar karşısında barış istemek zorunda kalmıştır.

Savaşın Sonu Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)

- ✓ Osmanlı Devleti kara savaşlarında 100 bin kişilik ordusunun büyük bir kısmını, Çeşme Baskını'nda (1770) da otuz gemisini kaybetmesi üzerine Küçük Kaynarca Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmanın maddeleri aşağıda verilmiştir.
 - Kırım bağımsız bir devlet olacak. Kırım'ın bağımsız olmasıyla birlikte,
 - Karadeniz Osmanlı gölü olma özelliğini kaybetmiştir.
 - Osmanlı ordusuna katkı sağlayan önemli bir askerî güçten mahrum kalmıştır.
 - Kırım halkı dinî yönden Osmanlı halifesine bağlı kalmaya devam etmiştir.
 - Rus ticaret gemileri Boğazları kullanabilecek, Akdeniz ve Karadeniz'de serbestçe dolaşacak.
 - Rusya gerekli gördüğü yerlerde konsolosluk açabilecek.
 - Rusya bu madde ile azınlıkları Osmanlı'ya karşı isyana teşvik etme imkânı bulmuştur.
 - Rusya, savaş sırasında işgal ettiği yerleri Osmanlı Devleti'ne geri verecek.
 - Rusya, İstanbul'da elçi bulundurabilecek.
 - Rusya, İstanbul'da kendi himayesinde bir Ortodoks kilisesi inşa ettirecek.
 - Rusya bu maddeyi kendince yorumlayarak tüm Ortodoksların koruyucusuymuş gibi Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmıştır.
 - Osmanlı Devleti, Rusya'ya 4,5 milyon ruble savaş tazminatı ödeyecek.

DİFnot

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Yorumu

- Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasını güçlendirmiştir.
- Osmanlı Devleti, hem askerî hem ekonomik hem de siyasi olarak çöküş sürecine girmiştir.

1. Coğrafi Keşifler sonrası İngiltere; Fransa ile Kuzey Amerika, Hindistan ile Güney Asya topraklarında giriştiği sömürgecilik rekabetinden başarıyla çıkarak "Üzerinde güneş batmayan ülke." tanımlamasına mazhar olmuştur.

Buna göre İngiltere'yle ilgili,

- I. Farklı kıtalarda sömürge elde etmiştir.
- II. Güçlü donanma ve ordulara sahip olmuştur.
- III. Sömürgelerinin kalkınmasını sağlamıştır.

yargılarından hangilerinin doğru olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

2. Aşağıda Osmanlı Devleti'nin kalyon türü gemi üretim ve alım miktarının bazı yıllardaki sayıları verilmiştir.

Tarih	Dışarıdan Alınıp Onarılan Kalyon	Üretilen Kalyon Sayısı
1702	25	3
1703	28	0
1704	28	3

Buna göre Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Üretimin yeterli miktarda olmadığı
- B) Akdeniz'in en güçlü devleti olduğu
- C) Donanmasını güçlendirmeye çalıştığı
- D) Ordusundaki kalyon sayısının arttığı
- E) Kalyon üretiminde aksama yaşadığı

3. Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılda Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarıyla kaybettiği toprakları geri alma, stratejik rakiplerine karşı topraklarını koruma ve diplomasiye önem verme amaçlarına uygun politikalar izlemiştir.

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu bu duruma bakıldığında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ülkesinin tehdit altında olduğu
- B) Aleyhine olan antlaşmalara imza attığı
- C) Padişahın halifelik iddiasının sona erdiği
- D) Devletler arası ilişkileri geliştirmeye çalıştığı
- E) Savunma önceliğinin artmaya başladığı

4. İsveç kralı Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla başlayan Prut Savaşı (1709-1711) sırasında Osmanlı ordusunun komutanı Baltacı Mehmet Paşa, Rus ordusunu imha edecek fırsatı yakalamıştır. Ancak hücumu geçmek yerine Rusya'nın barış teklifini kabul etmiştir. Bu duruma disiplinsiz davranışlarından dolayı yenilerile güvenememesi, Rusya'ya yardım geleceği korkusu, ordusunun askerî malzeme ve erzak sıkıntısı yaşaması neden olmuştur. Rusya yapılan Prut Antlaşması'yla (1711),

- İstanbul Antlaşması ile aldığı Azak Kalesi'ni Osmanlı Devleti'ne geri verecektir.
- İsveç kralı XII. Şarl'ın ülkesine serbestçe dönmesine karışmayacaktır.

Prut Savaşı sırasında yaşanan bu gelişmelere bakıldığında Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Savaş sırasında üstün konuma geldiği
- B) Kaybettiği toprakları geri alabildiği
- C) Askerî sorunlarının diplomatik başarıyı engellediği
- D) Rusya'ya karşı İsveç'i koruma politikası izlediği
- E) Diğer Avrupalı devletlerin saldırısına uğradığı

5. Osmanlı Devleti, 1716-1718 yılları arasında Avusturya-Venedik ittifakıyla, Karlofça Antlaşması'nda kaybettiği toprakları geri alma umuduyla mücadele etmiş ancak başarılı olamamıştır. Savaş sonrası imzaladığı Pasarofça Antlaşması'yla (1718) yeni topraklar kaybetmesi üzerine bu umudundan vazgeçmiş ve Batılı devletlere karşı var olan topraklarını korumaya yönelik politikalar izlemiştir.

Buna göre Osmanlı Devleti'nin Pasarofça Antlaşması sonrası;

- I. diğer ülkelerle olan sorunlarını diplomatik yollarla çözme,
- II. savunma amaçlı savaşlar yapma,
- III. yapılan barış antlaşmalarına sadık kalma

faaliyetlerinden hangilerine uygun hareket etmesi beklenir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

6. Rusya'nın 1723'te İran'ın elinde bulunan Bakü'yü işgal etmesi üzerine Osmanlı Devleti de sefere çıkarak Tiflis, Revan ve Tebriz'i ele geçirdi. Bu durum Osmanlı Devleti ile Rusya'yı karşı karşıya getirmiş ancak Fransa'nın arabuluculuğu ile iki ülke arasında İstanbul (İran) Antlaşması imzalandı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Fransa'nın, Rus ve Osmanlı diplomasisinde etkili olduğu
B) Osmanlı'nın, Rusya'ya karşı Fransa ve İran'la ittifak kurduğu
C) Osmanlı ve Rusya'nın Kafkaslarda çıkarlarının çatıştığı
D) Osmanlı ve Rusya'nın faaliyetlerinin İran'a zarar verdiği
E) Olası Osmanlı-Rus Savaşı'nın Fransa sayesinde önlenmediği
7. Mehmet Öğretmen, 1768-1774 yılları arasında Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yaşanan savaşı, öğrencilerine aşağıdaki haritayı kullanarak anlatmıştır.

Mehmet Öğretmen, anlatımı sırasında öğrencilerine verdiği aşağıdaki bilgilerden hangisini derste kullandığı bu harita ile ilişkilendirilemez?

- A) Rusya, Osmanlı Devleti'ne birçok cepheden saldırmıştır.
B) Rusya, bu savaş sırasında Osmanlı'nın yanında Lehistan'la da mücadele etmiştir.
C) Rusya, Osmanlı'nın donanmasını Çeşme Baskını ile yakmıştır.
D) Osmanlı Devleti, Rusya'ya 4,5 milyon ruble savaş tazminatı ödemiştir.
E) Rusya, Kırım'ı ele geçirmek için askerî girişimlerde bulunmuştur.

8. Osmanlı Devleti'nin Rus-Avusturya ittifakı ile yaptığı savaşın sonlandırılmasını sağlayan Belgrad Antlaşması'nda (1739) Osmanlı'ya diplomatik destek vererek kapitülasyon haklarını süresiz uzatan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İngiltere B) Venedik C) Fransa
D) Lehistan E) Hollanda

9. Osmanlı ile Rusya arasında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'yla (1774) Rusya'nın;

- İstanbul'da elçi bulundurup Balkanlarda konsolosluk açabilecek,
- Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenecek

haklarını elde etmesi Osmanlı Devleti'nin yaşadığı aşağıdaki sorunlardan hangisine neden olmuştur?

- A) Balkan milletlerinin isyan etmesine
B) Yeniçerilerin disiplinsiz davranmasına
C) Osmanlı maliyesinin açık vermesine
D) Osmanlı-Fransa ilişkilerinin bozulmasına
E) Akdeniz'de üstünlüğün kaybedilmesine

10. Osmanlı Devleti'nin Rusya ile imzaladığı Küçük Kaynarca Antlaşması'yla (1774) Kırım'ın bağımsız bir devlet olmasını kabul etmesinin;

- I. Osmanlı ordusunun destek gücünün azalması,
II. Rusya'nın, Kırım'ı ele geçirmesinin kolaylaşması,
III. Osmanlı'nın Karadeniz egemenliğinin zayıflaması

durumlarından hangilerine neden olması beklenir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

1064800

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E